

libet aliud subsecutum est repugnantium vero intelligentia consistit: non modo quod neque sequi neque antecedere possunt verum etiam quod si esse non possunt. que in conditione consistere dubium non est. His igitur ita expeditis: quoniam. *M. T.* proprietatem loci. ut in transcurso potuit: euidenter expressit: nunc quibus modis eodem loco uti conveniat: adiungit. Que Topicorum pars: quoniam diligentius explananda est: sine quarto volumini faciam Quinto cetera redditurus.

Eiusdem Boetii in Ciceronis Topica commentariorum liber quintus.

Et omnibus quod hypotheticis syllogismis Patrici rhetorum pitissime: plene habundanterque digessimus his libris: quos de eorum principaliter institutione conscripsimus: a quibus integram perfectamque doctrinam: cui renouendi illa vacuam tempus est lector accipiet. Sed quod nunc Ciceronis topica supersumus exponenda: atque in his aliquorum. *M. T.* modo: meminit: dicendum mihi breuiter existimo de his septem conditionalibus syllogismis: que eorum namque sit: propositionumque contextio ut cum hec ad scientiam rite prelibata peruenerint: Tulliana facilius noscatur exempla. Quod igitur quod in questione dubitatur: aut verisimilibus: aut necessariis probabitur argumentis. argumentum vero omne aut in syllogismi ordinem cadet aut ex syllogismo vires accipiet. Syllogismus vero omnis propositionibus constat. Propositiones autem omnes vel simplices sunt: vel compositae. Simples que simplicibus orationis partibus coniunguntur. Copulant autem incompositam propositionem simplices orationis partes nomen et verbum veluti cum dicimus dies est: vel dies vernus est: vel dies serenus est. hic enim omnem vim propositionis nomen connectit et verbum. Omnis autem simplex propositio ex subiecto predicatoque consistit. Subiectum est: de quo dicitur id quod predicatur. Predicatum est: quod de eo dicitur quod subiectum est. verbum autem aliquoties predicato nomini adiungitur. aliquoties ipsum predicat: predicato nomini adiungitur in hac propositione: que dicit. dies serenus est. dies enim subiectus est. serenus predicat: et vero verbum sereno adiunctum est. quod diximus esse predicatum. At si talis sit propositio: que solo nomine consistet et vero veluti cum dicimus dies est. tunc dies subiicitur. est verbum sine dubio predicatur. sine verbo autem nulla est propositio. Omnis enim propositio vel vera vel falsa est. nisi autem verbum sit quolibet adiunctum: quo esse aliquid aut non esse dicatur: nulla veritas aut falsitas in propositionibus deprehenditur sepe autem propositiones etiam ex totis orationibus constant: ut si dicamus. transire in Africam. vtile autem romanis predicatum. esse vero predicato coniungitur. In modo igitur omnes propositiones predicative dicitur. predicative vero appellantur: quod aliud. de alio predicatur. Quodque qui ex his propositionibus sunt syllogismis: sunt enunciationum suarum formas predicatiui appellantur. Ex his autem predicatiuis propositionibus existunt compositae propositiones: quarum alie quidem copulatiua coniunctione nectuntur. ut et dies est et lux est. alie vero per conditionem sunt. que et conditionales enunciationes vocantur. Hae vero sunt: que coniunctione quaedam partibus interposita ad conditionemque ducuntur. Age enim sint due propositiones predicatiue. vna quidem que dicit animal est: alia vero que propositio homo est: His si coniunctio interueniat: faciet: si homo est: animal est. Videt igitur ut duas predicatiuas propositiones in vna conditione coniunctio copulauerit. Que cum ita sint: omnes hee propositiones hypotheticae. id est conditionales vocantur: atque ex his syllogismi tales existunt: quibus hypotheticis vel conditionalis nomen est. Omnis autem hypothetica propositio vel per conditionem fit vel per disunctionem. Per conditionem hoc modo. Si dies est: lux est. Per disunctionem ita ut dies est: aut nox est. Hae vero que per conditionem sunt alie ex duabus affirmatiuis copulate sunt: ut si dies est lux est: namque dies est et lux est: utraque aliquid affirmat alie ex duabus negatiuis: ut si lux non est: dies non est utraque negatio est. alie vero ex affirmatiua negatiuaque coniuncte sunt. ut si dies est nox non est. Alie vero ex negatiua atque affirmatiua copulantur. ut si dies non est: nox est omnes tamen in conditione sunt posite. Aut enim affirmatio affirmationem sequitur. aut negatio negationem: eique connera est: aut affirmationem negatio: aut negationem affirmationem. sed ex conneris repugnantes manifestus est nasci. namque ubi affirmatio sequitur affirmationem: bis si media negatio interposita sit: repugnantiam facit hoc modo. si dies est lux est. hic affirmatio sequitur affirmationem. at cum dico si dies est: lux non est: repugnant inter se partes propositionis connerae interposita negatione. item quotiens negatio sequitur negationem: si posteriori propositionis parti negatiuum demat aduerbium: repugnantes sunt: hoc modo: si animal non est: homo non est. hec connera est ex duabus posita negatiuis. At si posteriori parti homo non est: negatiuum detrahatur aduerbium: fiet si animal non est homo est. quod repugnat. at si affirmatio negationem sequatur: siue posteriori parti negatio iungatur siue priori auferatur: repugnantes sunt. hoc modo si dies non est nox est. hic igitur affirmatio sequitur negationem. siue igitur posteriori parti nox est negatio copuletur ut sit ita si dies non est: nox non est. siue priori auferatur. ut sit ita si dies est: nox est repugnantem fieri propositionem necesse est. quod si negatio affirmationem sequatur et posteriori parti negatiuum aduerbium subtrahatur: propositionis connerae partes in repugnantiam cadunt. hoc modo. si vigilat non fertur. hic affirmatio sequitur negatio sed si posteriori parti. id est non fertur negatio demat fiet: vigilat fertur: et erit repugnans. sed in conneris atque disunctis propositionibus illud intelligendum est: quod in earum partibus et vis questionis includitur et argumenti. Age enim dubitemus: an lux sit. idque approbandum sit: eo quod dies est. Si igitur ita fiat propositio. si dies est: lux est ea quaedam pars totius propositionis que sequitur. id est lux est: quoniam est. De ea namque queritur: an lux sit. Ea vero que prior est: id est dies est vim continet argumenti. Ex eo enim quod dies est: lux esse probabitur. et in ceteris quidem vel conneris: vel disunctis eadem ratio est. In omnibus vero his quoniam syllogismus atque argumentatio ad demonstrandam partem alteram quoniam accommodatur: questio vero omnis dubitabilis est. Oportet syllogismos: qui accommodantur abigere questionem. indubitabiles esse atque perspicuos. quod ut sint tales ex claris atque apertis et si veritate partibus propositionibus necesse est consistere. propositiones vero partium per se note sunt: partibus aliquibus probationibus indigent. Omnis vero syllogismus enunciatione proposita habet aliquid cuius partis assumptionem: ut quod est in questione concludat. hoc modo. si dies est: lux est. ut igitur lucem esse demonstrarem: assumam vnam partem propositionis superius constitute: dicamque: sed dies est: ac tunc demum id quod est in questione concludam: lux est igitur. ergo cum ad syllogismi conclusionem: et tota enunciatione in proponendo et assumendo parte enunciationis utamur: necesse est. ut ea que

ctio copulauerit. Que cum ita sint: omnes hee propositiones hypotheticae. id est conditionales vocantur: atque ex his syllogismi tales existunt: quibus hypotheticis vel conditionalis nomen est. Omnis autem hypothetica propositio vel per conditionem fit vel per disunctionem. Per conditionem hoc modo. Si dies est: lux est. Per disunctionem ita ut dies est: aut nox est. Hae vero que per conditionem sunt alie ex duabus affirmatiuis copulate sunt: ut si dies est lux est: namque dies est et lux est: utraque aliquid affirmat alie ex duabus negatiuis: ut si lux non est: dies non est utraque negatio est. alie vero ex affirmatiua negatiuaque coniuncte sunt. ut si dies est nox non est. Alie vero ex negatiua atque affirmatiua copulantur. ut si dies non est: nox est omnes tamen in conditione sunt posite. Aut enim affirmatio affirmationem sequitur. aut negatio negationem: eique connera est: aut affirmationem negatio: aut negationem affirmationem. sed ex conneris repugnantes manifestus est nasci. namque ubi affirmatio sequitur affirmationem: bis si media negatio interposita sit: repugnantiam facit hoc modo. si dies est lux est. hic affirmatio sequitur affirmationem. at cum dico si dies est: lux non est: repugnant inter se partes propositionis connerae interposita negatione. item quotiens negatio sequitur negationem: si posteriori propositionis parti negatiuum demat aduerbium: repugnantes sunt: hoc modo: si animal non est: homo non est. hec connera est ex duabus posita negatiuis. At si posteriori parti homo non est: negatiuum detrahatur aduerbium: fiet si animal non est homo est. quod repugnat. at si affirmatio negationem sequatur: siue posteriori parti negatio iungatur siue priori auferatur: repugnantes sunt. hoc modo si dies non est nox est. hic igitur affirmatio sequitur negationem. siue igitur posteriori parti nox est negatio copuletur ut sit ita si dies non est: nox non est. siue priori auferatur. ut sit ita si dies est: nox est repugnantem fieri propositionem necesse est. quod si negatio affirmationem sequatur et posteriori parti negatiuum aduerbium subtrahatur: propositionis connerae partes in repugnantiam cadunt. hoc modo. si vigilat non fertur. hic affirmatio sequitur negatio sed si posteriori parti. id est non fertur negatio demat fiet: vigilat fertur: et erit repugnans. sed in conneris atque disunctis propositionibus illud intelligendum est: quod in earum partibus et vis questionis includitur et argumenti. Age enim dubitemus: an lux sit. idque approbandum sit: eo quod dies est. Si igitur ita fiat propositio. si dies est: lux est ea quaedam pars totius propositionis que sequitur. id est lux est: quoniam est. De ea namque queritur: an lux sit. Ea vero que prior est: id est dies est vim continet argumenti. Ex eo enim quod dies est: lux esse probabitur. et in ceteris quidem vel conneris: vel disunctis eadem ratio est. In omnibus vero his quoniam syllogismus atque argumentatio ad demonstrandam partem alteram quoniam accommodatur: questio vero omnis dubitabilis est. Oportet syllogismos: qui accommodantur abigere questionem. indubitabiles esse atque perspicuos. quod ut sint tales ex claris atque apertis et si veritate partibus propositionibus necesse est consistere. propositiones vero partium per se note sunt: partibus aliquibus probationibus indigent. Omnis vero syllogismus enunciatione proposita habet aliquid cuius partis assumptionem: ut quod est in questione concludat. hoc modo. si dies est: lux est. ut igitur lucem esse demonstrarem: assumam vnam partem propositionis superius constitute: dicamque: sed dies est: ac tunc demum id quod est in questione concludam: lux est igitur. ergo cum ad syllogismi conclusionem: et tota enunciatione in proponendo et assumendo parte enunciationis utamur: necesse est. ut ea que

In topica ciceronis cōmentariōz lib. iiii.

bus vtinur nil habeāt dubitabile. Siquidē ex his ea que sunt ambigua capient fidez: q̄ si pp̄o aliquoties quidem per se nota est atq̄ perspicua: aliquoties v̄o probationis indigens inuenitur: assumptio quoq̄ aliquoties per se vera esse notabitur: aliquoties approbationis indiget adiumentis: Quo fit: vt si 7 propositio 7 assumptio demonstrande sint: q̄q̄ partitus (vt Cicero etiā in rhetoricis auctor est) syllogismus fiat constans ex p̄positione eiusq̄ probatione: assumptio: ne: eiusdemq̄ probatione et conclusione: q̄ si neutra sit approbāda tripartitus sit: Ex p̄positiōe. s. 7 assumptione 7 conclusione. q̄ si altera earum demonstranda sit: fit quadripartitus: ex p̄positione. s. 7 assumptione: atq̄ vnius earum approbatione 7 conclusione Conclusionis v̄o ipsius approbatio precedente p̄positione atq̄ assumptione perficitur. que cū ita sint cūq̄ omnis p̄positio hypothetica in connexionē distinctionemq̄ diuidatur: in connextis p̄positionibus aliud dicimus precedente: aliud consequens. Idem autem consequens 7 connextum vocamus: velut in hac p̄positione. si dies est: lux est. Dies est precedit: annectitur: lux est. In disunctis aut̄ non est eadem rō: quia cum ea que proponuntur simul esse non possunt nullo modo dicuntur eē connexta. p̄cedens autem 7 subsequens ind̄iudicatur: q̄ quod primum ponit̄ iure antecedens vocatur q̄ posterius iure subsequens dicitur. Ex his igitur p̄positiōibus: que cōnere sūt fit primus 7 secundus hypotheticorū syllogismorum modus. addita v̄o negatione p̄positioni connexte ex duabus affirmationibus copulate eaq̄ insuper denegata tertius accedit. ex disunctis v̄o p̄positionibus diuerso modo assumptiōibus factis: quartus 7 quintus. Utriusq̄ v̄o p̄ negationē p̄positis: sextus 7 septimus atq̄ he septē sūt hypotheticę conclusiones. quaz. M. L. in Topicis meminit. quaz omnium deinceps ordo atq̄ exempla subdēda sunt. p̄primus igitur modus est cum in connexta p̄positione assumpto eo quod precedit: volumus monstrare qd sequitur ita esse oportere: vt est in connextione prolatus. In quo si id quod connextum est: ac sequitur assumpserimus: nullus oīno fit syllogismus. Huius exemplum tale est: si dies est: lucet. si igitur lucere monstramus: assumam: necesse ē diem esse hoc modo. atqui dies est. consequitur ergo ex necessitate lucere. q̄ si lucere assumamus: atq̄ ita dicamus. atqui lucet. non necesse est diem esse: atq̄ id nulla necessitas euenit conclusionis: vbi nulla necessitas est: nec syllogismus qd̄z intelligi potest. Est igitur primus modus i hanc formā Si dies ē lucet: dies at̄ ē: lucet igitur. inueniuntur tñ in quibus equo mō valet assumptio. siue p̄cedens: siue subsequens assumatur. vt in homine atq̄ risibili. Si enim homo est: risibile est. atqui homo est. risibile igitur est. At qui risibile est homo igitur est: sed in his hec cā est q̄ homo atq̄ risibile equi sunt termini. atq̄ iccirco vno posito alterum comitari necesse est. sed quia hoc in omnibus non est iccirco dicimus non esse vniuersale: vt assumpto posteriore: quod precedebat probetur. Secundus vero modus est: quotiens assumpto posteriore atq̄ consequenti qd̄ antecesserat aufertur: hoc modo: Si dies est lucet: hic si assumamus non lucere: contrario modo atq̄ in p̄positione prolatum est assumamus dicentes: atqui non lucet in eo igitur sequitur non eē diem. q̄ si diem negemus. i. quod antecedit in assumptione contrario modo atq̄ positū est 7 in p̄positione proferamus: non tollitur quod est connextum: vt

si dicamus atq̄ non est dies: non mor sequitur non lucere. p̄potest enim non esse dies: 7 tamen lucere. Est igitur secundi modi forma h̄mōdi. Si dies est lucet atqui non lucet. nō ē igitur dies. p̄primus igitur modus assumit qd̄ p̄cessit: vt approbet quod connextum est. non potest v̄o assumere qd̄ cōnexus est: vt probet quod p̄cessit: Secundus autem assumit econtrario quod sequit̄: vt quod p̄cessit euertat. nō potest aut̄ econtrario assumere quod p̄cessit: vt id qd̄ connextum est auferatur. Tertius modus est: cū inter partes cōnexe: atq̄ ex duabus affirmationibus copulate p̄positionis negatio interponitur: eaq̄ ipsa negō denegatur que p̄positio *υπεραποφατικη* greco sermone appellatur. vt in hac ipsa quā superius proposuimus si dies est: lux est. si inter has p̄positiones negō interueniat: fiet hoc modo. Si dies est: lux nō est. ac si vltius denegemus erit ita. non si dies est: lux non ē cuius p̄positionis ista sententia est. q̄ si dies est: fieri non potest vt lux non sit. Que p̄positio superabnegatiua appellatur. talesq̄ sunt omnes: in quibus negatio preponitur negationi vt nō est dies: 7 rursus. nec non Ausonii troia gens missa coloni: In hac igitur si priorem partem: id est diem esse in assumptione ponamus: consequetur ēt lucem esse. hoc mō non si dies ē lux non est. atqui dies est. lux igitur est. Qui modus a superioribus plurimum distat: q̄ in eo modo qui sit ab antecedentibus ponitur antecedens: vt id: quod sequitur astruatur. In modo v̄o a consequentibus ponitur cōsequens vt id quod p̄cesserat auferat̄. In hoc v̄o neutrum ē. nā neq̄ antecedens ponitur vt quod sequitur cōfirmet̄: nec interimitur subsequens: vt id qd̄ p̄cesserat euertatur. sed ponitur antecedens vt id qd̄ sequitur interimat̄. Adic autē p̄positionis modus partes inter se suas continet repugnantes. aduersū quippe est: ac repugnat: si dies est: non esse lucez. sed iccirco rata p̄positio est: q̄ consequentium repugnantia facta per mediam negationem alia negatione destruit̄ 7 ad vim affirmationis omnino reuocatur. naz quia consequens esse intelligit̄: ac v̄o si dies est esse lucez repugnat: ac falsum est. si dies est non esse lucez. que denegata rursus vera est ita. Non si dies est: lux non est: 7 fit cōsimilis affirmationi. si dies est: lux est. quia facit affirmationez geminata negatio. Similiter v̄o sunt ex repugnantibus p̄positionis partibus argumenta vel si duabus negatiōibus: vel si negatiōe 7 affirmatione vel si affirmatiōe 7 negatiōe iungat̄. Quomō v̄o fiat ex talibus cōnexus repugnates superius dictū ē. fit v̄o ex ea p̄pōne: que duabus iungit̄ negatiuis ex repugnanti argumentum hoc modo. Sit p̄positio. Si nō est lux: dies non est. fiat repugnans ita. si nō est lux: est dies huic iungamus negationem: vt fiat vera ita. nō si lux non est dies ē. atq̄ lux non est. dies igitur nō est. Item sit ex negatione atq̄ affirmatiōe p̄positio hec Si dies non est nox est. huic addat̄ ex posteriore parte negatio: 7 sit ita. Si dies non est: nox non est. fit repugnans. hec nihilominus abnuatur vt sit vera. nō si dies non est: nox nō est. assumimusq̄ atqui dies nō est. Concludimus. nox igitur est. Itē si ex eadem p̄positione: que ex negatiua affirmatiuaq̄ cōiungitur: 7 dicit si dies non est: nox est. a priori parte negatio subtrahatur. fiet repugnans. hoc mō. si dies est: nox est. huic apponatur negatio: vt vera esse possit hoc mō. nō si dies est: nox est. assumamusq̄: atq̄ dies est. Concluditur. nox igitur nō ē. At si sit ex affirmatiōe 7 negatione p̄positio cōiuncta: velut. hec si vigilat nō fertur demitur

demitur posteriori parti negatio ut fiat ita. Si vigilat stertit. Sed hec repugnat. Tota rursus propositio denegetur. ut vera fiat hoc modo. Non si vigilat stertit: assumimus atqui vigilat. Concludamus necesse est non stertit igitur. Sed hec quattuor ex repugnantibus conclusiones in tertio modo consistere intelliguntur. quarum quidem Tullius tres commemoravit: unamque precepto docuit: eam quam propositio talis efficit que duabus iungitur affirmatiuis: Duas vero exemplo. scilicet eam que ex tali propositione nascitur: quam due copulantur negationes: et eam que ex tali connexa procreatur que ex affirmatione negationeque consistit. Reliqua vero preterit: quod illarum similitudine etiam in tertium conclusionis modum videbatur incidere. Quartus modus in disiunctio- ne consistit. hoc modo: Aut dies est: aut nox est: sed dies est nox igitur non est. huius hec ratio est. quod disiunctiva enu- meratione proposita prior pars eius assumitur affirmatio ut subsequens auferatur. ex ea enim propositione: que dicit aut dies est: aut nox est: assumimus. atque dies est. scilicet affir- mantes esse diem: quam affirmationem assumptionis consequitur non esse noctem. Quintus modus est: cum in eadem disiunctiva propositione: id quod primum est negando assumitur: ut id quod est posterius inferatur. hoc modo aut dies est: aut nox est. atque dies non est per ne- gationem. scilicet facta est assumptio consequitur esse noctem. Sextus vero modus ac septimus ex quarti et quinti mo- di disiunctiva propositione deducuntur: una negatione. scilicet adiecta: et disiunctiva prepositione detracta: additaque coniunctiva bis propositionibus: que superius in disiunctione sunt posite hoc modo. Non et dies est: et nox est. Duidem igitur in disiunctiva ita fuit: ut aut dies est aut nox est. Ex hac igitur propositione sublata aut con- iunctione: que erat disiunctiva adiecimus et que copu- lativa est: preposuimusque negationem. Itaque fecimus ex partibus disiunctive propositionis copulatis addita negatione propositionem sexti: atque septimi modi que est. Non et dies est: et nox est. In qua si assumatur esse diem noctem non esse consequitur. atque dies est. non est igitur nox. Septimus vero modus est: cum prima pars propositionis negando assumitur. ut posterior subsequatur. hoc modo. Non et dies est et nox est. atque dies non est. Illos igitur et atque hic modus propositionum in solis his inveniri potest quorum alterum esse necesse est: ut diem vel noctem. egritu- dinem vel salutem. et quicquid medium non habet. Quo autem modo omnium syllogismorum conditionalium ve- ritas sese habeat: his diligentissime explicavimus libris quos de hypotheticis conscripsimus syllogismis. nunc vero non quod de his perfectior consideratio inveniri potest apposuimus: sed id quod ad explanandum. *M. T.* sententiam poterat accommodari: ut igitur cuncta: que diximus breviter colligantur. Primus modus est: quotiens in connexa propositione primum ut in propositione locatur: assumitur ut consequatur secundum hoc modo. Si dies est: lux est. atque dies est: lux igitur est. Secundus modus est: quotiens in conne- xa propositione secundum contrarium assumitur: que in pro- positione locatum est: ut id quod primum est auferatur. hoc modo. Si dies est: lux est. atque non est lux non est igitur dies. Tertius modus est: cum connexa propositionis partes ex affirmationibus iuncte negatione dividit. totique propositioni negatio rursus adiungitur: assu- miturque: quod prius est: ut in propositione est enuncia- tum: ut e contrario concludatur secundum que in propositione pro- latum est. hoc modo. Non si dies est: lux non est. atque dies est. lux igitur est. hic ergo posito quod precedebat. id est esse diem: eversum est: quod sequebatur: id est non

esse lucem: negationem quippe affirmatio omnis evertit vel cum connexa propositionis negationibus iuncte se- cunde parti negatio detrahitur: totaque propositio de- negatur: positaque priora propositionis parte interimitur: quod subsequitur. hoc modo. Non si lux non est: dies est atque lux non est: dies igitur non est: vel si connexa propo- sitionis ex negatione atque affirmatione composita secunde parti negatio iungatur: eaque insuper denegetur: potestque quod prius est: ut id quod sequitur auferatur: hoc modo. Non si dies non est: nox non est. atque dies non est: nox igitur est. vel si in eadem propositione: que ex negatione atque affirmatione copulata est. priori parti negatio subtra- batur: eaque denegetur. ponaturque quod primum est: ut id: quod sequitur auferatur hoc modo. Non si dies est: nox est: atque dies est: nox igitur non est. vel si connexa pro- positionis ex affirmatione et negatione copulate pos- teriori parti negatio dematur: totaque insuper denege- tur: positaque priora: id quod sequitur interimatur. hoc modo. Non si vigilat stertit: atqui vigilat. non stertit igitur. Atque hec omnia in tertio esse intelliguntur modo at- que ex repugnantibus sunt: et semper id: quod antece- dit ponitur: ut id quod sequitur auferatur. Nam sicut in pro- positione conditionali que negata repugnantia partium fit vera prima pars proponitur: siue affirmatiue siue nega- tiue: ita ea redditur assumptio. Sed ut prima pars fue- rit assumpta reliqua tria enumeratione concluditur. nam si assumptio fuerit affirmatiua erit negatiua conclu- sio. Si assumptio negatiua: erit conclusio affirma- tiua. Quartus modus est: cum in disiunctiva propo- sitione primum ponitur: ut auferatur secundum: hoc modo aut dies est: aut nox est. atque dies est: non est igitur nox. Quintus modus est: quotiens in disiunctiva propo- sitione auferatur quod prius est: ut ponatur secundum: hoc modo aut dies est: aut nox est. non est autem dies: nox igitur est. Sextus modus cum his rebus: que in disiunctionem ve- nire possunt: id est contrariis vel repugnantibus me- dietate carentibus negatio preponitur: et copulatiue con- iunctiones adiunguntur: poniturque quod primum est: ut id quod est subsequens auferatur: hoc modo. Non et dies et nox est. dies autem est. nox igitur non est. Septimus modus est: cum in eadem propositione auferatur id quod prece- dit: ut ponatur id: quod consequitur hoc modo. Non et dies est: et nox est. atque dies non est: nox igitur est. His igitur ita predictis ad Liceronis verba veniamus.

Cum tripartito igitur distribuatur locus hic in consecutionem antecessionem. repugnantiam: re- periendi argumenti locus est simplex: tractandi tri- plex. nam quid interest: cum hoc sumpseris. Pe- cuniam numeratam mulieri deberi: cui sit argen- tum omne. legatum. Atrum hoc modo concludas argumentum. Si pecunia signata argentum est: le- gata est mulieri. Est autem pecunia signata argen- tum legata igitur. An illo modo. Si numerata pe- cunia non est legata: non est numerata pecunia ar- gentum. est autem numerata pecunia argentum: le- gata igitur est. An illo modo. non et legatum argen- tum est: et non est legata numerata pecunia. Lega- tum autem argentum est. legata igitur numerata pecunia est.

Cum locum. qui ex antecedentibus et consequentibus et repugnantibus esset: unum recte videri: eumque in ditione esse positum: sed trina partitione distribui: superius expli- catum est: idque. *M. T.* evidentius notat dicens. Stelle- ctum quidem eius: considerationemque in conditione posi-

In topica ciceronis cōmentariōz lib. v.

tam vnaz esse: h̄ per argumētationis tractationē tripartito diuidi. Cuius rei per primū ac secundū ⁊ tertium hypotheticorum syllogismoz moduz sicut paulo superius diximus: exempla subiecit. Que qm̄ implicatiora videntur: q̄ vt p̄io statim auditu p̄prehēdantur: visū paulisper est: apertiorib⁹ exēplis animū lectoris imbuerē. vt in facilioribus primū exercitata intelligentia sine magno negotio: q̄ sunt difficiliora p̄pendat. Ab antecedentibus igit̄ argumētatio fit: quotiens enunciata p̄ditione p̄positionis sumit̄ id: qd̄ antecessit vt id qd̄ sequitur iserat̄. hoc mō: Sit. n. dubiū an Tullius aīal sit: concedaturq; eundē Ciceronē eē hominē: ⁊ sit rata p̄positio hec. Tullius si hō ē animal est. hō antecedit. aīal sequitur. Si igitur ex antecedenti velī facere argumētationē: assumā id: qd̄ p̄cedit hoc mō. sed hō est Cicerō: consequit̄ animal esse Ciceronē. ⁊ est hic prim⁹: quē supra dixim⁹ modus. Rursus a consequenti argumentatio fit: quotiens in cōditione p̄posita id qd̄ cōsequit̄: tollit assumptio vt id quod p̄cesserat interimat̄. hoc modo. si hō est Cicerō animal est. antecedit hō. sequit̄ animal. si igitur ex p̄sequenti facere argumentū velim: dicam atqui non est aīal: sequit̄ esse ne hominem quidē: h̄ id p̄spicue falsum est. esse enī hominem constat. falsum est igitur aīal non esse. Tullius igit̄ animal est ⁊ hic dīctorū superius secūd⁹ est modus. q̄ si a repugnātib⁹ fiat in tertio. s. mō digestarum superius conclusionū faciem⁹ ita. Nō si hō est Tullius: aīal nō ē. repugnat enī esse hominem ⁊ aīal non esse. hic si assumam⁹ eē hominem ⁊ animal quoq; eē: recta ratione concludim⁹ hoc mō. atq; hō est: aīal igitur est. atq; hic qdē mod⁹ ex ea p̄positione cōnexa cōuersus est q̄: ex duabus iuncta est affirmatiuis. bis igitur trib⁹ modis Tullius qui homo esset. animal quoq; esse monstratus ē nunc qdē dum id: quod antecedit: assumimus. i. esse hominē. Nunc vō dum id: qd̄ cōsequit̄: in assumptione denegamus. i. non esse animal. Nunc aut̄ repugnātiā denegantes eoz: que sibi sunt consequentia: posito: qd̄ p̄cedebat id qd̄ sequebatur intulimus. quibus ita p̄cognitis nūc. M. T. tractem⁹ exempla. Cū enī dixisset loci in consecutione antecessione ⁊ repugnantiā positi: reperiendū qdē argumētū simplicē esse intellectū tractandū aut̄ triplicem adiecit. Illā quid interest cur tibi sumpsit ad demonstrandū pecuniā numeratā mulieri deberi: cui sit argentum oē legatū vtrū id ab antecedentibus an a p̄ntibus: an a repugnātib⁹ p̄bes. Illāq; eadē snia in cōclusionē colligit̄: ⁊ argumētationū diuersitas nō in re: h̄ in antecedentiū ⁊ p̄sequentiū ⁊ repugnantiū tractatu est constituta. Prīmū igit̄ ponat̄: q̄ testamēto aliquis oē suū argentuz mulieri legauerit: q̄raturq; an nūerata pecūia mulieri legata sit. Concedaturq; numeratā etiā pecūiam argentū appellari. Argumentū igit̄ in p̄io mō ex antecedentib⁹ tali rōe conterit̄. Propōnimus. n. si pecunia signata: numerataq; argentū est: eadē pecunia nūerata atq; signata legata mulieri ē. hic igit̄ p̄cedit numeratā atq; signatā pecuniā argentuz esse: sequit̄ legatā esse mulieri. Id igit̄ qd̄ p̄cessit assumim⁹ dicētes: at ē signata: ac numerata pecūia argentū. concludim⁹: numeratā signatamq; pecuniā mulieri eē legatā: eritq; totius argumentationis hic textus. Si pecunia signata: nūerataq; argentū ē: legata mulieri ē. At ē pecūia signata numerataq; argentū. igit̄ legata est mulieri. In quo si ad sepius p̄missa: plurimisq; exemplis superius enodata lectoris animus reuertat̄

Hanc argumētationē in primo modo ab antecedentibus esse compositam non ignorabit. a consequentibus vō hoc modo. Si numerata pecunia non est legata mulieri cui sit argentum omne legatuz: numerata pecunia non est argentum. Hic igitur p̄cedit numeratā pecuniam non esse legatam: cum sit argentum omne legatum. sequit̄ numeratam pecuniam argentū non esse. Si igit̄ id qd̄ est posterius auferamus: id est numeratam pecuniam non esse argentuz: dicemus Atq; est numerata pecunia argentum. affirmatio namq; tollit negationem. Sequitur igitur vt pars p̄cedēs auferatur: ea que erat non esse legatam mulieri pecuniam numeratam: cum argentuz ei fuisset omne legatum. Sed cum sit omne: negatio affirmatione consumitur. dicimusq; in cōclusionē. Est igitur nūerata pecunia mulieri legata: cū ei sit argētū oē legatū: eritq; huiusmodi argumentatio. Si non est mulieri legata pecunia numerata: cum ei sit argentum omne legatū non est argentum numerata pecunia. Atqui est argentum numerata pecunia. legata est igitur mulieri numerata pecunia: cum ei fuerit argentum oē legatum. Sed quod Tullius breuitatis causa preterit: id est illam partem p̄positionis: que ait. Cū sit mulieri oē argentum legatū. Mos apertioris causa intelligentie subiunxit: nec perturbare lectorem debet: q̄ cū in superioribus exemplis in secundo modo per negationem facta fuerit semper assumptio: ⁊ p̄ negationem rursus illata conclusio: nunc per affirmationem ⁊ assumptio ⁊ conclusio facta ē. Cuius rei eidentissima ratio ē. nā cum in superioribus exemplis p̄ma p̄positio ex affirmationib⁹ fuerit constituta: atq; in secundo modo assumptio id qd̄ sequebatur auferret: ita vt iterimeret id qd̄ p̄cedebat: necessariū erat duplicē affirmationem gemina negatione cōsumi. hoc mō Si dies ē: lux ē. vtręq; in affirmatione sūt cōstitute. Ut igit̄ posterior ps. i. lux est: que affirmatio ē: interrimatur: denegāda ē. Dicam igit̄ atq; nō est lux. quo fit vt p̄cedentem quoq; partem. i. dies est: quam affirmationem eē manifestū ē: negatione tollamus cōcludentes. Dies igit̄ non est. At in hoc Ciceronis exēplo vtręq; ps prime atq; hypotheticę p̄positionis negatiōib⁹ enūciata ē: que in assumptione vel cōclusionē non alijs nisi affirmationibus auferūt hoc modo: est enim tale Ciceronis exēplū. Si legata non est mulieri nūerata pecunia. nō ē nūerata pecunia argentū. vides vt sit vtręq; negatio. Illā ⁊ non esse legatā mulieri pecuniā numeratā: ⁊ nō esse numeratā pecuniā argentuz: vtręq; in negatiōe sūt posite. q̄ si auferēda ē per assumptionem p̄positionis cōsequēs pars qm̄ negatio ē: non esse numeratā pecuniā argentū: dicendum est argētū est pecunia numerata. q̄ si in cōclusionē auferenda est pars p̄cedens ea: que negatio ē id est: non esse legatam mulieri pecuniam numeratā dicendū est: Legata igitur mulieri numerata pecunia est. Et secundus quidem modus a consequentibus factus huiusmodi est. Illud tamen est diligentius annotandum: qd̄ superius Tullius: cū locoruz omnīū breuiter exempla disponderet: loci huius: qui a consequentibus ducitur: inconueniens secundo conditionaliuz syllogismorum modo subiecit exēplum. potiusq; primo cōuenit mō: qui non a cōsequentibus conclusionem: sed ab antecedentib⁹ facit. Ita q̄ppe posuit a p̄ntib⁹ si mulier cū fuisset nupta cum eo cum quo cōnubius concessum non eēt: nuntium remisit: qm̄ qui nati sūt patres non sequūtur: p̄ liberis manere nihil oportet. Hic

Hic igitur cum queratur. an dotis pars apud virum debeat permāere: id quod precedit assumitur: vt fiat rata conclusio hoc modo. Mulier cum eo nupta est q̄ cum conubium non fuit concluditur. Quoniam igitur qui nati sunt: patrem non sequuntur: pro liberis manere nihil oportet. et ita nō ē a consequentibus argumentū. q̄ non id qd̄ conseq̄ebatur assumptum est: s̄ id qd̄ p̄cedebat. Erat quippe antecēdēs: nupta mulier p̄ter cōnubij ius: sequebatur: cū filij patres nō sequebant: p̄ eis nihil ex dote retineri. Sic igitur Tullius p̄ eo qd̄ ē a cōsequētib⁹ argumentū: ab antecēdētib⁹ potius dedit exēplū. Potest v̄o fieri a p̄ntis bus argumentū ita si id: de quo querit̄ p̄ri⁹ ponatur et id quo assumendū est: posterioꝝ hoc modo. Si quid ex dote pro liberis manere oportebit: q̄ patrē liberi sequebuntur: cum eo nupta est mulier: q̄ cū cōnubij ius esset. Sumo igitur id qd̄ conseq̄uit̄ per negationes ita sed nō est nupta mulier cū eo qui cū cōnubij ius erat atq̄ id qui nati sunt: patrē non sequunt̄. Perimit̄ ergo in conclusione id: quod in propositione p̄cesserat ita. p̄ liberis igitur manere nihil oportet. Sed de secundo mō ista sufficiant: nihil namq̄ vt arbitror p̄missum est. Tertius modus a repugnantibus longe p̄spicius hoc mō. Nō si legatus argētū est: nō est legata mulieri pecunia numerata. Hic nāq̄ cōseq̄ns erat. Si argentū esset oē legatū: pecuniam quoq̄ numeratā fuisse legatā: vt igitur fieret repugnās: huic consequentie interposita negatio est: dictumq̄. Si argentū omne legatus esset: numeratam pecuniā nō esse legatam. quod q̄ pugnat et falsum est: ad veritatē alia negatiōe reducit̄ sic. Nō si legatū argentum est: non est legata numerata pecunia. vt. s̄. ei affirmatiōi conueniat: q̄ dicit. si legatū argētū ē legatā esse pecuniam numeratam. Assumimus igitur huic p̄positiōi argentum omne esse legatū: et cōsequitur omnē numeratam pecuniam mulieri esse legatā: vt sit forma argumentationis huiusmodi. Non si legatum argentum est: non est legata numerata pecunia. Atqui legatum argentum est. Legata est igit̄ numerata pecunia. *M. v̄o. l.* p̄positiōnem ita formauit. Non et legatum argentū est: et non est legata numerata pecunia: sed nos iccirco causalem coniunctionem apposimus eā: que est si. vt ex quo esset genere talis p̄positiō monstraremus. Namq̄ cōnexo negatione addita fit repugnans. Cōnexum v̄o nulla eque vt si coniunctio posset ofidere: quāq̄ idem efficiat etiam copulatiua cōiunctio. Nā q̄ cōnexa sunt: et cōiuncta esse itel liguntur ex hoc qd̄ pauloante diximus. Quod argumentū ex ea p̄positiōne p̄fectū est: que duabus affirmatiōib⁹ copulabatur: et iuncta negatione insup de negata ē. In oībus igitur illud est approbatum: pecuniam numeratā mulieri deberi cū sit argentum oē legatus. Sed nunc quidē ex supra descriptis p̄positiōibus: id qd̄ antecēdebat: assumpsimus. Nūc v̄o: id qd̄ conseq̄ebat: Nūc autem id qd̄ repugnabat. Ac de explanandis Ciceronis exemplis vt arbitror satis. Illud aut̄ dubitationē mouere potest. Nā si q̄s min⁹ calidus ad Cicerōis exēpla respiciat: eūdē locū arbitrat̄ esse a genere: quē ab antecēdentibus et cōsequētibus et repugnātibus eē diximus. Illo falsus error: q̄ in vtriusq̄ locis eodem vtitur exēplo. Argenti vide licet et numerate pecunie: sed diligentius ituenti i eis dem rebus diuersus argumentationū videbitur tractatus esse. Aliud quippe est dicere: cum argētū spēs sit numerata pecunia. Si genus legatū sit: et spēm eē

legatam: qm̄ nūq̄ species a genere separatur. Aliud est in cōclusionē enumerationē proponere: et eiusdem partibus assumendis argumentationē varia ratiocinatione formare: vt superius demonstratū est. cū p̄sertim b̄mōi ex consequentib⁹: antecēdentibus et repugnantibus argumentationes etiā p̄ter genera ac species fieri possint: velut nos superius indicauimus in die atq̄ luce. Nā neq̄ dies: lucis: neq̄ lux diei species aut genus est. Sed i t̄m in his p̄siderari debet: q̄ posito altero aliter necessaria ratiōe subsequitur. Differūt igitur loci a genere vel a specie ab eo loco: qui in conditiōe est p̄stitutus: qm̄ illi ex vniuersalitatis ac partit̄ rōne ducūtur. hic autem i cōsequētie ac repugnātie ordine tractat̄. Post hec igitur Tullius hypotheticorū syllogismoꝝ mōs: cōclusiōesq̄ dinūerat h̄ mō.

Appellant autem Dialectici eam conclusionē argumenti: in qua cum primum assumpsit̄: concluditur id quod annexum est: primum conclusionis modum. cum id quod annexum est negaris: vt id quoq̄: cui fuerit annexum: negandum sit. Secundus appellatur concludendi modus. Cum autē aliqua coniuncta negaris: et his alia negatio rursus adiungitur. Et ex his vnum an plura sumpsit̄: vt quod relinquitur. tollendum sit: it̄ tertius appellatur conclusionis modus: ex hoc illa rhetorum ex contrariis conclusa: que ipsi enthymemata appellant: non q̄ omnis sententia proprio nomine enthymema non dicatur. Sed vt Homerus propter excellentiam commune poetarum nomen efficit ap̄ grecos suum. Sic cum omnis sententia Enthymema dicatur. Quia videtur ea que ex contrariis conficiatur: acutissima: sola proprie nomen commune possedit. Eius generis hec sunt hunc metuere: alterum in metu non ponere eam quam nihil accusas: damnas. Bene quam meritam esse existimas male mereri. Id quod scis prodest. nihil id quod nescis obest. Hoc differendi genus attingit omnino vestras quoq̄ in respondendo disputationes. Sed philosophorum magis: quibus cum oratoribus illa ex repugnantibus sententiis communis conclusio que a dialecticis tertius modus: a Rhetoribus Enthymema dicitur. Reliqui dialecticorum modi plures sunt: qui ex disunctionibus constant: vt hoc: aut illud hoc autē. non igitur illud. Itemq̄ aut hoc: aut illud. non autē hoc illud igitur. Que conclusiōes iccirco rate sunt: q̄ in disunctione plus vno verum esse non potest. atq̄ ex his conclusionibus quas supra scripsi prior quartus: posterior quintus a dialecticis modus appellatur. Deinde addunt coniunctionum negantiam: sic non et hoc est et illud. hoc autem est. nō igitur illud: hoc modo est sextus. Septimus autem non et hoc et illud. non autem hoc. illud igitur. Ex his modis conclusiones innumerabiles nascuntur. in quibus est tota sere dialectica. Sed ne hec qd̄ de quas exposui: ad hāc institutionē necessarie.

Et si multipliciter sup̄i cūcta digessim⁹: nec expōis indiget repetita toties disputatio: erit t̄m ope p̄tū: si quā breuissime potero. *M. l.* v̄bis mediocris lucē cō

In Topica Cicero. Commentario. lib. v.

mentationis interferam. Septem igitur modis hypotheticos enumerans ait. Cum in coniectis propositionibus id quod est primum assumitur: ut ostendat secundum. Primum a dialecticis modum vocari hoc modo. Si hoc est: illud est quod dicitur huius primum est: quod vero ait: illud secundum assumitur ergo quod primum est: atqui hoc est. concluditur igitur id quod secundum est: illud igitur est: velut in his rursus exemplis. Si homo est: animal est assumitur. atqui homo est. concluditur: animal igitur est. Secundo vero modum ait esse. Tullius coniectis propositionibus tertium: in quo cum secundum negatur: sequitur: ut id est quod primum est: abnegetur. hoc modo. si hoc est: illud est. Illud autem non est. igitur ne hoc quidem est. In exemplis ita. Si homo est: animal est: animal autem non est: homo igitur non est. Tullius ita dixit. Cum id quod annexum est negatur: ut id quoque cui fuerit annexum negandum sit: secundum esse modum quasi coniecta propositione affirmatiuis partibus iuncta. vniuersaliter autem rectius diceretur: cum id quod annexum est. id est secundum perimitur: perimi illud quoque cui annexum est. id est primum. ut si affirmatiuum est id quod annexum est: negatione perimat: si vero negatiuum: affirmatione. et de eo quoque cui annexum est: id est primum id est est: ut si in coniecta propositione affirmatur: in conclusione denegatur secundum nunc propositum Ciceronis exemplum. Si vero negatiua sit propositionis prior pars: in conclusione contraria affirmatiue tollatur. Tertium vero modum ait esse Cicero: cum ea que coniuncta sunt: denegantur: et his alia negatio rursus adiungitur: ut quod animal homini coniunctum est: ita dicamus. Non est homo et non animal est. atque ex his vnum ponitur: ut quod reliquum auferatur: hoc modo. Non est animal esse hominem dicentes. Atqui homo est. Quod ergo relinquitur. non est animal. auferatur atque concluditur. animal igitur est. fit argumentatio hoc modo. Non est homo est: et non animal. atqui homo est. animal igitur est. Ex his nasci dicitur enthymemata ex contrariis conclusa: quibus plurimum rhetores vti solent: atque hec enthymemata nuncupantur non quod eodem nomine omnia inuentio nuncupari non possit. Enthymema namque est mentis conceptio. quod potest omnibus inuentionibus conuenire. Sed quod hec inuenta: que breuiter ex contrariis colliguntur maxime acuta sunt propter excellentiam spiritus inuentionis coniecte enthymematis nomen proprium factum est: ut hec a rhetoribus quasi proprio nomine enthymemata vocentur. Sicut grecus quoque poeta homerus poeta tantum dicitur et quisque ex homero aliquid profert: ita dicere consuevit. Hunc versus poeta locutus est: et tunc non alius intelligitur propter hominem: non quo ceteri non sint poete: sed quod excellentia eius coniecte nomen vertit in proprium. fiunt vero hec enthymemata hoc modo ex contrariis videlicet tertia hunc metuere aliter: in meta non ponere. velut si de titulo et cetero: ceterisque diceretur. Paucos ciues interfici metuis: ne res publica intereat nihil laboras. Coniectum quippe est ut quicumque noluerit interficere paucos ciues reipublice. multo magis nolit extinguere. Quibus cum interponitur negatio: fit ex repugnantibus argumentum. sed hoc breuiter Tullius enunciauit. nos vero argumentum in syllogismum redigam a repugnantibus. scilicet ex quo enthymemata nasci solent hoc modo. Sit coniectum si quis metuit ciues paucos interfici: is metuit interficere reipublice. his interponitur negatio sic. Si quis metuit ciues paucos interfici: is non metuit interficere reipublice. iungitur alia negatio. Non si quis metuit paucos ciues interfici: non metuit interficere reipublice. Que due negationes vni affirmatiue pares sunt. que dicit. Si quis metuit hoc metuit et illud. cuius quod est assumptio est. at metuit hoc. conclusio sequitur. metuit igitur illud. que tantumdem valet: si negatio interro-

get. ita hoc metuis: illud non metuis. Sed quod non totus (ut supra posuimus) in his argumentationibus ponitur syllogismus: sed propositio: cuius assumptio et conclusio note sunt: ideo enthymema dicitur: quasi breuis animi conceptio. Et in ceteris exemplis idem modus est. Sed hec quod est Ciceronis similitudo non tam ex repugnantibus quam ex contrariis argumentum intelligitur continere. Metuere quippe et non metuere contraria sunt: nisi hec ipsa verborum prolatio a prioris argumentum ad repugnantiam retrahat. Nam quod dicitur hunc metuere: alterum in metu non ponere: tale est ut repugnantia videatur. Etenim metuere et non metuere vere contraria sunt. In metu autem non ponere: et metuere prolatione ipsa tam contraria quam repugnantia intelligitur: sed eadem prolatio esse sententia. His adiecit alia rursus exempla: ea quae nihil accusas: dicitur. Huius enthymematis talis est integer syllogismus. non si nihil accusas dicitur. sed nihil accusas non dicitur igitur. Venit ergo hoc argumentum ex ea propositione coniecta: que ex duabus conpositis negatiuis ita. Si nihil accusas. non dicitur: posteriori vero parti detracta negatio est. et insuper tota est propositio denegata hoc modo. nam si nihil accusas: dicitur: et ex ea factum est argumentum: quod positum in interrogatione efficit enthymema hoc. quia nihil accusas dicitur: bene quia meritum esse autumas male mereri. huius quoque enthymematis talis est collectio. non et bene meritum esse autumas et male mereri. atqui bene meritum esse autumas. non male igitur mereri. quod enthymema ex propositione coniecta proficit: quod constat ex affirmatiue et negatiue. ita. Si bene meritum esse autumas: non male mereri. Cuius ex posteriore parte deimpta negatiue: totaque propositione denegata fiet propositio. Non si bene meritum esse autumas: male mereri: quod interrogatiue deductum facit enthymema. bene quia meritum esse autumas: male mereri. Item id quod scis prodest: nihil id quod nescis obest: hoc quoque enthymema tali necesse syllogismo. Nam si id quod scis prodest: et id quod nescis non obest: at id quod scis prodest. obest igitur id quod nescis. hoc argumentum ex ea propositione conpositum est: quod duabus affirmatiuis iuncta accepit media negationem et insuper denegata est. Quod interrogatiue sit enthymema hoc modo. id quod scis prodest: nihil id quod nescis obest. Quibus vero superius exemplorum ista sententia est. Nam quia quisque nihil accusat: ea dicitur re recte non potest. Et ea quae bene meritum esse autumas: male eandem mereri turpe est. et si id quod scit quisque in capere poterit oberit si est contrarium id quod nescit. Huius vero locum coniecte esse oratoribus: ac pro his dicit. Sed apud illos tertium modum apud rhetores enthymema nuncupari. Reliqua igitur modi plures sunt. nam cum tres superius enuicerasse modos. adiungens quatuor: plures dixit. Hi sunt in distinctionibus constituti hoc modo. aut hoc aut illud. hoc autem. non igitur illud. quod est quartus modus a nobis quoque supra positus ita. aut dies est aut nox est. Dies autem est. non igitur nox est. et si quod ait Cicero hoc ad praecedens spectat. quod vero ait illud: ad praesens: siue in coniectis propositionibus siue distinctis. item aut hoc aut illud non aut hoc. illud igitur. Hic quoque quartus modus est velut in his exemplis: aut dies aut nox est. non autem dies nox igitur est. Quartum conclusionum necessitate ex eo dicitur euenire. quod que in distinctione sunt posita. medium non videntur admittere. ut esse aliud praeter eorum aliter possit. atque ideo vno sublato alterum esse: vno quoque posito alterum non esse concluditur. quod si sit medium: quod praeter alterum esse possit: nec vera est propositio: nec rata conclusio: vel in his: aut albus est: aut niger id falsus est. Esse enim praeter ea rubrum potest. Sed si ponamus esse album vel auferam: non necesse erit non esse vel esse nigrum quod rubrum esse: quod est medium potest. Deinde inquit Tullius addit

addunt coniunctionū negatiā in disiunctiuis scz ppo-
 sitionibꝫ hoc modo. Mō z hoc z illud. hoc aut nō igit il-
 lud. i. nō z nor z dies ē. nor aut ē. nō igit dies est. hic
 igit sextus modꝫ esse p̄dictus ē. Septimꝫ aut ē ex ea
 dē veniens p̄positiōe hoc mō. Mō z hoc z illud nō at
 hoc. illud igit. velut si ita dicamꝫ: nō z nor z dies est.
 nō autem nor est. dies igit est. Que p̄pōnes nisi i di-
 siunctis. mediōqꝫ carētibꝫ rebꝫ ratā cōclusionē habe-
 re nō poterūt. age enī ita dicamꝫ. Non z albū z nigꝫ
 ponamusqꝫ nō esse albū: nō cōseqꝫ vt sit nigꝫ. p̄t. n.
 esse quod mediū ē. Quisimōi igit p̄ negationē cōiun-
 ctionum (vt tullius ait) p̄positio si ratas factura est
 conclusiones in disiunctis rebus: mediōqꝫ carentibus
 accōmodatur. alias nō erit rata conclusio. Distat ves-
 ro p̄positio tertij modi a propositione sexti z septi-
 mi. qꝫ tertij modi p̄positio ex cōiunctis nascit. Nec
 sexti z septimi ex disiunctis terminis existit: vt in su-
 perioribus patꝫ exemplis. Ex his igitur inquit modis
 conclusiones innumerabiles nascuntur vnus enim qli-
 bet horꝫ modoz infinitis cōclusionibus aptari potest
 veluti primꝫ ac secūduꝫ i oibꝫ qꝫ sibi cōnera sunt: quo-
 rā nullus ē numerꝫ. si qꝫ p̄sequi velit. itēqꝫ repugnā-
 tiū infinita est multitudo: in quibꝫ tertij modus ē vti-
 lis. itē plura disiuncta sunt in quibus quartus z quin-
 tus z sextus z septimus plurimum valent. Atqꝫ in his
 inquit omnis fere est dialectica: sed ad topicos locos
 tres primi modi sunt necessarij: qꝫ antecessionem con-
 secutionem: z repugnantiam tenēt. Reliqui vero cō-
 plende disputationis magis gratia quā qꝫ ad hanc in-
 stitutionem necessarij fuerint videntur adiecti.

C Proximus est locus rerum efficientium: qꝫ cau-
 se appellantur. Deinde rez effectaz ab efficiēti-
 bus causis: harum exempla vt reliquozū locozum
 pauloante posui: z qdē ex iure ciuili. sed hec patēt
 latius. Causarū. n. genera duo sunt: vnuz qd vi sua
 id qd sub. ea subiectum ē: certe efficit vt ignis accē-
 dit. Altez qꝫ naturā efficiendi non habz sed sine
 quo effici non possit vt quis es causam statne velit
 dicere qꝫ sine eo non possit effici. huiꝫ generis cau-
 sarum sine quo non efficitur. Alia sunt quieta: ni-
 bil agentia. stolidā quodāmodo. vt locus tempus:
 materia: ferramta z cetera generis eiusdē. Alia at
 p̄cursiōne quādā adhibēt ad efficiendum z que-
 dam afferunt per se adiumenta: z si non necessa-
 ria: ut amori congressio cām attulerat: amor flagi-
 tio. Ex hoc genere carū ex eternitate pendentiz
 factum a stoicis neccitur. atqꝫ vt earum causarum
 sine quibus effici non potest: genera diuisi: sic etiā
 efficientium diuidi possunt. Sunt enim alie cause
 que plane efficiant nulla re adiuuante: alie qꝫ adiu-
 uari velint: vt sapientia efficit sapientes sola per se
 beatos efficiat: nec ne sola per se. questio est.

C Post eū locū qui in cōditione est cōstitutus: p̄seqꝫ
 erat is: qui cōsiderabat ex causis. post hūc is enūera-
 tus locus est qui in effectis causaz positus argumēta
 p̄stabat. Quoz qdem superiꝫ. M. T. exempla posuit
 nūc rōnem latius tractat. Cū igit Aristoteles q̄ttuoz
 posuerit cās: quibus vnumquodqꝫ conficit. Prima
 que mouēdi principiū est. secundā ex qua fit aliquid:
 quā materiā vocat. Tertiā rōnem ac spēm qꝫ vnūqd
 qꝫ formatur. Quartā finē p̄pter quē qdlibet efficitur
 At vero. M. T. p̄cipalē cāz diuisionē facit i ea qꝫ ef-

ficiant aliqd: z in ea sine quibus effici nequeāt. vt id
 quod efficit ad eam causam cōferatur: in qua motus
 p̄ncipiū constitutū est. id vero sine quo non fit ali-
 quid: tū ad intellectum materie transferatur: vel eoz
 que cōiuncta materie efficientis adiuuāt facultates.
 tum ad reliquas causas ducat: vt paulo postorius ap-
 parebit. Eius igit cause: que vi sua id: qd sub ea subie-
 ctū est: efficit: tale ponit exemplū. vt ignis accēdit. nā
 accēsiōis ipsius cā ignis est. z id efficere potest: atqꝫ
 illud: qd accendit: mouet atqꝫ p̄mutat. Eā vero cām:
 sine qua id qd faciendū ē fieri neqꝫ: ab vna eius pte
 designat: veluti cum dicit es cās esse statue: qꝫ sine eo
 statua non possit existere. Nec aut vt p̄ faciendā diui-
 sionē clarescet: non ea ipsa est cā sine qua nō efficitur
 sed pars eius esse monstrabit. Eā vero cās sine qua:
 id qd faciendū est effici non pōt: diuidit hoc mō. Alia
 enim eius sunt quieta: nihil agētia: stolidā quodāmodo:
 ac p̄ se nisi agendi extra motꝫ accesserit imobilia. bo-
 rā exēpla: vt locꝫ: tps: materia: instrūm. Oē. n. qd fit:
 locū necesse est habere subiectū: in quo nisi aliqd fiat
 locus ipse imobilis est ad aliqd explicandū. Itēqꝫ ma-
 teria z instrumēta nisi manu moueant artificis: ipsa
 naturaliter nihil egerit. tps quoqꝫ opationi subiectū
 est: que si desit nihil ipm proprie nature rōne p̄fecerit.
 Atqꝫ hec quidē sunt: que nihil p̄ se agunt. th cause
 sunt: si his efficiens opatio supueiet. Alia vō qꝫ i mo-
 tu posita p̄cursiōne quādā ad efficiētiā ac p̄pationez
 vident afferre vt amoris causa est cōgressio: que p̄-
 cessit: z amor flagitij. Ex his inquit causis stoica dispu-
 tatio fatuz cōnectit. fatū. n. dicūt esse p̄cedētū cau-
 saz: subsequētūqꝫ rez: p̄plexiōne quādā z catbene-
 more p̄tinētiā hoc modo ideo p̄fectus est p̄gre: qm
 parentū iracūdiā ferre nō poterat: iccirco parentuz
 successiōne nō ferebat: quia amice amore detinebat.
 iccirco amabat: qꝫ sepe fuerat ante cōgressus. id con-
 gressus est: quia aliqd vt cōgredere p̄cessit. itaqꝫ or-
 die p̄cedētū cōsequētūqꝫ rez. fatū (vt dicit) a stoi-
 cis neccit. Itē diuidit eā cām: qꝫ vi sua efficit aliquid i
 in eā que ad efficiendū sibi sufficiat: eamqꝫ: qꝫ extrisecꝫ
 adminiculationis indigeat. Sufficit igit sibi ad effi-
 ciendū cā: vt sapientia efficere sapiētes p̄ se nullo peni-
 tꝫ adiuta solet. Sz hec an sola btōs effice possit: q̄rit
 an ei sint extrisecus addenda qꝫ iuuēt vel fortune bōa
 vel corpis: itaqꝫ ea: qꝫ vi sua efficit cā aliqd: aut talē
 vt ei sint extrisecus adiumenta querēda: veluti artifici
 instrumēta quedā: quibꝫ id: qd efficiendū ē explicet at-
 qꝫ cōformet. Horꝫ vero oīuz: qꝫ tullius statuit i alteruz
 tra diuisione cāz. illa qdē: qꝫ vi sua explicant ea quoz
 cāe s̄t: oīa tā p̄ se ad efficiendū valētia qꝫ qꝫ q̄siti extri-
 secus iuuaminis indigentia. in ea Aristotelice diuisio-
 nis cā locabūtur: que est p̄ncipiū motus. Quāqꝫ de
 sapientia tali cause nō cōueniat exēplū: sed potius ad
 rōnē formāqꝫ cōtendat: illāqꝫ sapia rōe quādā: atqꝫ
 forma efficit sapiētes. Eius vero cause quam Tullius
 refert: sine qua nō fit aliquid: materia quidē tempꝫ z
 locus: idest ex quo fit vel in quo fit. que sunt efficiētis
 subiecta nature: vt vno intellectu cōp̄bendantur:
 vel materia sunt vel materie vice supposita. instrū ve-
 ro eius cause sunt: que ad finē spectāt: sed nō ipsa fi-
 nis. qꝫ nō finis instrū respicit: sed hec finē. Instrū nā
 qꝫ p̄pter aliquē finē parant: sed mix videri pōt cur cō-
 gressiōne amoris cām nō iter ea numerauit. qꝫ h̄nt ef-
 ficiēdi vi: sz iter eas posuerit cās: sine quibꝫ effici nō
 potest: cū th agat aliqd atqꝫ moueat. nā ipsa cōgres-
 sio aliqd videt efficere: s̄t. sz est ei cāe: que ipa qdēz

In Topica Cicero. Commentario. lib. v.

babet efficiendi vim: sed sine adiniculo non potest veluti cum queritur de sapientia an sola beati pos sit efficere. Sed Merobius rhetor ita differuit earum causam: quae efficiendi vim haberent. eam esse facultatem: ut etiam si adiumentis extrinsecus indigeant: effectus tamen earum ad id spectet: quod efficiendum est. at in his que sunt precursorie. etiam si eis antecedentibus aliquid existit. non tamen id quod existere intelligitur precursorio principaliter operatur. Sed ista quidem veluti sub quadam occasione praecurrit. illa vero res: que existere dicitur: alijs operantibus nascitur: velut in congressione solitum fieri est. fortasse enim non propter amorem quosque congregavit. Sed precedente congressione amor existit: quem non congressio principaliter appetebat. Itaque quoniam praeter congressionem amor existere non potuit: recte inter eas causas locata videtur sine quibus non efficitur. quoniam vero non efficit vi sua quandoquidem nec principaliter ut efficiat: spectat: sed tamen ea antecedente aliquid existit: recte inter praecursorias: ac non inter efficientes causas est collocata.

¶ Quare cum in disputationes incidit causa efficiens: aliquid necessario sine dubitatione licebit quod efficitur ab ea causa concludere. Cum autem talis causa erit: ut in ea non sit efficiendi necessitas. necessaria conclusio non sequitur. Atque illud quidem genus causarum. quod habet vim efficiendi necessariam. errorem afferre non fere solet. Hoc autem sine quo non efficitur: sepe conturbat. Non enim si sine parentibus filii esse non possunt: propterea causa fuit in parentibus gignendi necessaria. Hoc igitur sine quo non fit: ab eo in quo certe fit: diligenter est separandum. Illud enim est tanquam: utinam ne in nemore pelio cecidissent abiectione ad terram trabes: nisi enim cecidissent abiectione ad terram trabes. argo illa facta non esset. nec tamen fuit in istis trabibus efficiendi vis necessaria. At cum in Aiaceis navem crispi fulcans igneum fulmen iniectum est inflammatur navis necessario.

¶ Prima quidem causarum divisio secundum Tullium fuit in ea: que efficerent aliquid et ea sine quibus effici non posset: atque illud quidem quod efficeret: in gemina inter partitus est. scilicet in id quod efficiendum aliquid necessariam vim possideret: neque vilius indigeret extrinsecus adiumentis: et in id: quod nisi alijs adiuvantibus operari atque efficere non posset. Ac primum quidem de ea loquitur causa que efficiendi vim tenet. Eius enim ea pars cui efficiendi necessitas adest statim secum conclusio nem comitem trahit. dicta enim causa: que necessario aliquid efficit: effectus etiam necesse est consequatur: veluti si solem affuisse quis dixerit: lucem quoque affuisse monstrabit. aut cum alicui adesse sapientiam dixerimus: sapientem necesse est esse fateamur. At in his causis efficientibus que extra positae indigent adiumentis: non eadem ratio est. neque enim ut quaeque huiusmodi causa dicitur. ita necesse est effectum sequi. Illud enim huiusmodi causa necessario efficit quod vult: nisi extra positae auxilijs adiuvetur. idem est etiam in ea causa: que ipsa quidem efficiendi vim non habet: sed sine ea provenit effectus. Nam ut tullius quoque commemorat: nullam in efficiendis rebus adhibet necessitates. atque ideo dicta causa non statim sequitur effectus. Neque enim si congressus est: mox amavit. nec si fuit es: statuas quoque fuisse ne-

cesse est. ex quo aliarum causarum partitio nascitur. Alie namque cause sunt necessariae: alie minime. Non necessariarum alie sunt efficientes: alie sine quibus non efficitur. In necessariarum vero causarum conclusio non solet conturbare. ut enim hec causa fuerit dicta statim in conclusione sequuntur effectus. Non necessariarum vero: que sunt partim efficientes: quod nunc tacuit sed paulo ante praedixit: non habent subsequentem effectum rei conclusionem: Neque enim si liberi sine parentibus non sunt: ideo in parentibus efficiendi causa necessaria fuit: cum videamus in hominum esse potestate ne gignant. Ea vero causa. que ipsa quidem non efficit sed sine ipsa effici non potest: huiusmodi est quaedam modum. Enniano versu declaratur. Nisi enim cecidissent abiectione trabes ad terram: argo illa facta non esset. Ex trabibus namque argo facta est. sed nulla ierat trabibus necessitas ut ex eis fieret navis. at vero ea causa: que est efficiens: et que in se suam continet necessitatem talis est. Quale cum in aiaceis crispi navis igneum fulmen fulcans iniectum est statim enim accendi necesse est navem: quia ignis accendendi necessaria causa est: et sensus quidem est huiusmodi. Ordo autem paulo confusior est: ait enim hoc modo atque illud quidem genus causarum: quod habet vim efficiendi necessariam: errorem afferre non fere solet. hoc autem sine quo non efficitur sepe conturbat. quod cum dixisset: cumque vel utriusque vel alterius exemplum ponere debisset: neutro convenientem exemplo similitudinem dedit. Namque cum vel necessariam causam efficientem vel eam sine qua non efficitur: proposuisset: eius cause posuit exemplum: que efficiat quidem aliquid: sed non sine extra positae adiumentis hoc modo. Non enim si sine parentibus filii esse non possunt. propterea causa fuit in parentibus gignendi necessaria. Parentes enim et maxime masculi sexus efficiens causa est: sed non sine femina: id est non sine materia quadam: et ea causa sine qua fieri non possit: cum ipsa vis efficiendi non habeat. itaque nec cause necessariae et efficientis posuit exemplum. nec eius sine qua fieri nihil possit: sed efficientis quidem. non tamen necessariae. sed videtur tacuisse in propositione id: cuius posuit exemplum. ita enim apertius dici potuisset: atque illud quidem genus causarum: quod habet vim efficiendi necessariam errorem afferre non fere solet. hoc autem quod non habet efficiendi vim necessariam: vel hoc sine quo non efficitur. sepe conturbat. itaque sic intelligendum est. quae si ita sit dictum. nam de necessaria causa nullus posuit exemplum. Quod vero subiicit: utriusque causis convenit posterius enumeratis: tam efficienti non necessariae: quam eius sine qua nihil efficitur. Parentes namque tam masculini sexus quam feminini esse dicuntur. quorum quidem masculini sexus ea causa est: que efficiat: sed non necessaria. feminini vero ea: que non efficiat: sed sine qua esse non possit. que cum ita sint discernende sunt cause et providenda necessitas: nec omnis causa permitenda ut subsequatur effectus: sed ea tantum in qua est efficiendi necessitas: et si extrinsecus adiumenta defuerit

¶ Atque etiam est causarum dissimilitudo quae alie sunt ut sine vlla appetitione animi: sine voluntate: sine opinione suam quasi opus efficiant: velut ovis iterat quod ortu est. Alie autem aut voluntate efficiunt. aut perturbatione animi. aut habitu: aut natura: aut arte: aut casu. Voluntate ut tu cum hunc libellum legis. perturbatione

batone: vt si quis cunctum horum temporum timeat. habitu vt qui facile et cito irascatur. natura vt vicium in dies crescat arte. vt bene pingat. Casu vt prospere nauiget. nihil horum sine causa. nec quicquam omnino. sed huiusmodi cause non necessarie.

Facit aliam rursus causarum diuisionem ita. Causarum enim alie sunt que sua quadam vi sine appetitione. sine voluntate: sine opinione: vnum atque eundem efficiendis rebus ordinem tenent: vt est interire omnia: que orta sunt. Nam que orta est iccirco etiam necesse sterire. nec tamen ipse ortus vt cetera itereat: vel appetitu aliquo vel voluntate: vt opinione efficit. sed ita est ab eterno rerum statu: vt quicquid ortum est. quod accepit esse: aliquando et esse desistat. Item alie sunt cause: que aut in voluntate: aut in perturbatione animi: aut in habitu: aut in natura: aut in arte. casuue consistunt. Voluntate: vt si quis rat aliquis cur Trebatius librum legat. respondebit quia legendi voluntas est. Perturbatione animi: vt si quis timore pallescat. aut urbem fugiat bellis civilibus conturbatus. Habitu: vt si iccirco. Trebatius facile de iuris ratione responderit: quoniam multo vsu constantem civilis scientie habitum tenet: vel si quis iccirco irascatur facile: quia eius animus per iracundiam die habitum efferatus est. Natura: vt si quis iccirco discatur irasci: quia naturaliter iracundus est: idque ei in dies vicium crescat. Arte: vt si iccirco bene quisque pingat: quia eius artis peritus esse proponatur. Casu vt que in nostra potestate nullo modo sunt: sunt tamen: velut incerto presertim tempore prosperitas nauigandi atque horum omnium nihil causa vacuum est nec quicquam est in rebus. quod non aliqua causa perficiat. Omnia enim que fiunt: habent aliquam rationem: cur facta sint. quam si quis reddere possit causam quoque reddiderit. Idem enim est causa propter quam vnumquodque fit. Omnes vero cause: que vel ex voluntate: vel perturbatione animi intelliguntur: ad eam causam pertinent: que est mouendi principium: vt in Aristotelica dirimus diuisione. Hec enim vt aliquid efficiatur: mouendi principium sunt. at in arte vel habitu vel natura illa causa est: que in ratione consistit. Species enim ac ratio vniuscuiusque efficiende rei in arte et habitu et natura posita est. Casus vero exterior causa: nec inter principales annumeratur secundum Aristotelem. Secundum vero Marcum Tullium casus est latens effecte rei causa. quod quale sit paulo posterius designabitur.

Omnia autem causarum in alijs inest constantia: in alijs non inest: in natura: et in arte constantia est. In ceteris nulla. Sed tamen earum causarum: que non sunt constantes alie sunt perspicue: alie latent. Perspicue sunt: que appetitionem animi iudiciumque tangunt. Latent: que subiecte sunt fortune. Cum enim nihil sine causa fiat. hoc ipsum scilicet fortune euentus obscura causa latenter efficitur. Atque etiam ea: que fiunt partim sunt ignorata: partim voluntaria. Ignorata que necessitate sunt voluntaria que consilio. Que autem fortuna vel ignorata: vel voluntaria. Nam iacere telum voluntatis est. Ferire quem nolueris: fortune. Ex quo aries subiicitur ille in vestris actionibus: si telum manu fugit magis quam iecit. Cadunt etiam in ignoracionem atque imprudenciam perturbationes animi que sunt voluntarie oburgacione enim et admonitione dei

ciuntur. tamen habent tantos motus: vt ea que voluntaria sunt. aut necessaria interdum: aut certe ignorata videantur.

Cursusque causarum diuisionem alias claram ac perspicuam prodit. Causarum namque alie sunt constantes: alie vero inconstantes. Constantes sunt: quarum non fere variatur effectus. Inconstantes vero: que huc atque illuc facilioꝝ mutationibus transferuntur. Omnia igitur: que ex natura atque arte descendunt: constantia sunt. Natura quippe atque ars suum semper opus efficiunt: nisi subiecte materie obstet incertum. Nam quod vnus idemque artifex ex eadem sepe materia: non admodum similes statuas format: non est hec in arte varietas. Sed tum in artificis manu: que integritatem artis assequi non potest: tum in ipsa materia: que efficientie atque forme non equaliter cedit. Idem est in natura. seruat namque constantiam suam cum bolem format ex boie. Itaque similia in ceteris ex similibus gignit. at cum monstruosum aliquid effertur: non nature vicio sed materie potius applicatur ex qua id quod efficere contendebat: non ita potuit natura explicare. sed iter constantes causas habitus quoque debuit adiungi. nam quod ex habitu cuiusque fit: id constans: nec mutabile esse solet. Quandoquidem iccirco habitus dicitur: quod diuturnitate habendi in nature similitudinem vertit. Sed forsitan illud tullius vidit: quod natura atque ars non tam in effectibus constantes quam in propria ratione esse intelliguntur: intantum vt quod ars ac natura delinquit materie sepius imputetur. habitus vero ipse consuetudine quadam collectus est: qui non ratione aliquid et propria constantia: sed vsu facit: atque iccirco forsitan habitum: qui inter cetera preter artem vel naturam videbatur esse constantior: a causis constantibus segregant. Ea vero que non sunt constantia: in ea diuidit que sunt perspicua et in ea que latent. Perspicua sunt: que ab animi quolibet motu vel appetitione vel iudicij ratione profecta sunt. Latent vero: que fortune subiacent. Nam quia non ignorat animus: in qua parte declinet: qui tam et si boni aliquando iudicium nunquam tamen eius rei quam efficit: notionem relinquit preter eos qui funditus mente capiuntur. et in quibus iam nulla voluntas est: necesse est nota esse: que ex voluntate vel animi iudicio fiunt. fortuna vero atque casus semper ignotus est. Cuius quidem natura eque incerta est: atque ea: que ipsis casibus fiunt. Sed Marcus Tullius diffinit esse casum: euentum causis latentibus effectum: que non videtur integra diffinitio. Quid enim si ad huc lateret quibus causis solaris defectus et lunaris pertingeret: num iccirco casu ac fortuna fieret: que constantibus celi motibus administrantur. An casus quidem putaretur ab his: qui defectus rationem reperire non possent. per se autem consideratus nullo quidem modo esset casus Sed Marcus Tullius non qui videretur esse casus his: qui eius naturam minime perspexissent sed quid omnino fortune euentus esset. diffinitionis rationem monstrabat. Euentus vero latentibus causis Cicero casum esse ita concludit. Cum omnia certis de causis fiant: quorum ratio cognoscitur eorum euentus casu fieri non putatur. sed putatur aliquid fieri casu eorum: quorum causa nulla ratione cognoscitur. Ex quo venit vt fortune sit euentus: qui latentibus causis efficitur. Hic igitur in rebus quidem ipsis constantiam ponit: casum vero non re: sed opinione metitur. Quo fit vt si aliter effecte rei nouerit causam

In Topica Cicero. Commentario. lib. v.

Id quod accidit non sit fortūe euentus. Idē tamē fortune euentus sit: si rationem aliter ignoret. Quod vero omnium rerum causas esse dicit: non determinat quales. atq; ideo nec de fortuna ipsa quorum euentū causa sit: monstrat. Nec me scēue hominum mentes arrogantie notent: q; velut affectata auctoritate tullianis sententijs impugnem: cum aduersus eas si qd videbitur non nostra: sed ab antiquissimis tractata compensem. q; si nostra quoq; diceremus: oporteret tamen eos non personarum vetustatem: sed eorum q; proponuntur considerare rationem. nec odisse potius que aduersus magni nominis viros dicuntur: quā cōtraria si possent argumentatione reuincere. Nam si eis Mar. tullius in diffinitione rerum nimium placeat: q; naz est inuidia nos quoq; Aristotelicaz rationē probare: q; si intemperanter molestissimi esse pergūt audiant. M. T. secundo tusculanarum disputationum libro adhortantem potius atq; ad certamen vocantē hoc modo. Sed tamen tantum abest. vt scribi contra nos nolimus: vt id etiam maxime optemus. Ipsa enī grecie philosophia nunquā in honore tantum fuisset nisi doctissimorum contentionibus: dissensionibusq; creuisset. quamobzē horroz omnes: qui facere id possunt vt eius quoq; generis laudem iam languēti grezie eripiant: et transferant in hanc urbem: sicut reliqs omnes: que quidem erant expetende: studio atq; industria sua maiores nostri transfulere: et rursus nos: qui sequimur probabilia: nec vltra quam quod verisimile occurrit: progredi possumus et refelli sine pertinacia et refellere sine iracundia parati sumus. quocirca que malum ratio est ipsius. M. T. voluntatem iudiciumq; conuellere: cum eiusdem contra nos sententijs atq; auctoritate nitantur. sed si cui commēentarios nostros inspicere vacuum fuerit. sciat hec nos ex Aristotelis secundo phisicorum volumine aduertisse. que tam et si altioris philosophie disputationes tangūt nō est tamē studijs inuidendū. si rethoricis quoq; ac dialecticis disputationibus admisceamus. que sunt profundiora nature. neq; pigrescere ac dilassari animos dignum est: quos intentiores ac vegetos ipsa rerum ambiguitas et variarum cognitio speculationum deberet efficere. cum presertim ea librorum natura sit: vt ad legendum studiosos teneat: nullum cogat ignauum. Dicamus igitur quid euentus sit fortune: vel quorum rerum fors causa eē dicatur. Omnia igitur sūt vel immutabiliter: ac semper vt q; sol oritur vel sepius vt q; equus quadrupes nascitur: vel raro: vt si equus cum quinq; vel tribus pedibus procreetur: vel eque vt in quibus faciendarum rerum nihil interest quo potius voluntatem vergamus. atq; illud quidem qd semper fit: nihil bz oppositū: quod vilo modo aliter fiat. Id vero quod sepe contingit habet aduersum: id quod rarius euenit. neq; enim sepius fieret: ac nō sepius: nisi diuersum raro quidem: sed aliquando contingeret. Quod igitur ex fortuna fit: in sempiternis nō est. Quis enim casu solem dicat oriri: ne in his quidē que frequentius fiunt. Nullus enim casu equum dixerit esse quadrupedem. Nec vero in his: que fieri equaliter solent. Nam que voluntaria sunt: non videntur esse fortuita. Restat igitur vt bis fortune euentus sit: que rarius fiunt. Eorum vero que fiunt: partim sine aliquem spectant: partim minime. Quis enim finis eē potest. si manum extendam si genua complicem. atq; aliquid iacens humi tollam: quod nullis vsibus applicem. At vero ea: que aliquem finem spectant partim

voluntatis sunt partim nature. Voluntas: vt si quis iccirco domo egrediatur vt videat amicum. Nature: vt quod animalibus: Omnia que ab ea fiunt certam animalis respiciunt vtilitatem atq; ad huius salutem conseruationemq; omnium membrorum momenta sunt constituta. Casum igitur ac fortuitos euentus in his esse ponimus: que cum rarius fiunt: in his tamen p accidens eueniunt: que propter aliud fiunt. Veluti quis egressus domo vt amicum videret preteriens cadente desuper lapide ictus est. id igitur quod euenit: in rarioze causa ponendum est. accessit vero ei voluntati: que certum respiciebat finem. Ea vō fuit domo egrediendi causa: vt amicum videret. Rursus: quoniā lapis naturaliter grauis ē grauitas vero terrā petit. Casus quidem lapidis propter aliquid naturaliter factus est. Ad id enī lapidis natura tendebat: vt in suoz locū pondus veniens cōquiesceret. Sed huic naturali intentioni accidit id: quod rarius euenit. s. vt pcuteretur: quo fit vt sit fortuna vel casus causa p accidēs rarius euentium in his rebus que propter aliqd sūt que cum ita sint: cūq; diffinitio Aristotelica a Tulliana plurimū discrepet: illud tamen in vtriusq; constat: id qd fortune subiectū est: incertis casibus semper eē suppositū. Nā licz in his rebus sepe fortuna suos experiat actus: que voluntarie sunt: et ad aliquē finē referuntur: extra tamen accidit quod fortune est: nec ab eo fine venit: quem sibi animus ante perstruxerat Sed cum Cicero diuisisset causas in eas que pspicue sunt: et in eas que laterent. Cūq; eas que pspicue sūt diceret eē. que appetitionem animi: iudiciumq; tangere: manifestū est eum vel artes: vel voluntatem: vel perturbationem: vel habitum in his causis ponere que pspicue sunt. Volūtas quippe atq; animi perturbatione in appetitione ponitur. Sepe enim perturbatione aliqd appetimus: artem vō vel habitū i iudicio. arte nāq; iudicamus. habitus vō ad vtrūq; ptiinet. Nā et volūtates cōsuetas misirat. et multo vsu ptiatq; fit qdā cōstantia iudicandi. Casū i non pspicuis posuit. De natura incertū ē: vtz iter pspicuas: an inter latētes ipaz naturā collocet. Nā si iter latentes: ipaz naturā casū videret putare. Cuius opinōis nulla rō ē. Qd si iter pspicuas: q; nā appetitio aī: vel iudiciū i natura ē. Neq; enī appetēdo aliqd vel iudicādo facit natura: nisi forte qm ex ipsa sepe habilitas qdā mētis et corpis existit. Que habilitas ad vnāquāq; rē adiunat volūtatē. id. n. maxime volumus ad qd habiles sumus. Nature iter pspicuas causas ponit. q; iudicio quoq; cōiuncta ē vt si naturaliter sano quisq; iudicio ppositus est: appetitioni eē si naturaliter aliqd aīus petat. his adiūgit aliā causaz diuisionē. Ait. n. alias cās eē volūtarias: alias ignoratas. voluntarias eas: quecūq; ex iudicio veniūt aī. Ignoratas: in quibus necessitas domina est. i. in quibus aut oīno non volumus. aut ne si velim⁹ qdē aliter facere possum⁹ vt i natura atq; casu. Necessitate. n. qdā nature graua deorsū ferūt. necessitatē itē factū dicim⁹. vt aliq; ignorās iactō trāspietē lapide ptereūtē holez pmerit: q; necessitas talis ē. nō quo aliter fieri nō potuisset. nisi vt lapide iacto pcuteretur. s. qz volūtas desuit: et nō iccirco q; voluit fecit. Idior vō necessitas talis est: in q; nulla volūtas ē: vel ea: q; est ne id quod cupit efficiat: validiore necessitate constringit. Nā cum lapis deorsum propria grauitate deponitur: nulla voluntas est. sed tantum nature necessitas. at si homo deorsū cadat est quidē nō cadendi voluntas: sed ferri quo non vult validior

validior nature causa cōpellit. Volūtātē vō a fortuis
 tis euentibꝰ vno eodemqꝰ aptissimo secreuit exēplo: ve
 luti si telum manu iaciat: nolensqꝰ feriat p̄tereuntē.
 Illā iecisse ex voluntatis p̄cipio nascit. Iccirco enī ie
 cit: qꝰ voluit. Ignorauit vero qꝰ p̄cuteret. neqꝰ enī ia
 ceret: si se p̄cussarū p̄uidere potuisset. Neqꝰ iecit: qꝰ
 voluit p̄cutere. Si aut non ignorasset: nō p̄cutere po
 tuisset. Unde etiā machinamentū quoddā atqꝰ defē
 sio in iurispitorū responsionibꝰ inuēit. hoc modo. Si
 telū manu fugit magis qꝰ iecit. Nam si quis cedis ac
 cusetur. optima solet esse defensio. Si alia nō suppe
 dit fugisse manu teluz: et magis qꝰ voluisset iecisse: vt
 nō volūtati: que p̄denat in culpis: sed ignorātie factū
 tribuat. De p̄urbationibus animoz paulo cōfusius
 iudiciū ē. Dubitari. n. pōt: ex voluntate an necessitas
 te an ex ignorātia venerit. quod p̄urbatione peccat.
 vident enim esse voluntaria peccata. quā qui p̄turba
 tus est appetit aliquid. aut fugit. sed i hoc p̄urbatio
 ei apparet qꝰ nō fugienda vitat: et nō appetenda nis
 miū exoptat. Porro aut: quoniam in p̄urbationibus
 sunt cōfusa iudicia. neqꝰ enī aliter id qd fugiendū est
 sepe appetit p̄urbati nisi obcecato: obscuratoqꝰ iud
 icio. qd vō fit aī cōfusione sepe talē: vt nollet admisis
 se q fecit et euenit: vt nō iter volūtarias: s̄ iter igno
 ratas vel necessarias cās aīoz p̄urbatio sit. i tñ vō
 q p̄urbat: ē: a vera discretionē discedit: vt in eā pos
 sit sepe recta bñ p̄sulentū admonitione reduci. Quo
 fit vt aīoz p̄urbatio iure a causis voluntarijs segre
 get: et aut in ignorātia: aut i necessitate ponat. Illā q
 ait tñ bñt tantos motus: vt ea que volūtaria sūt: aut
 necessaria interdū: aut certe ignorata videant: ita in
 telligendū est: quā oīs animi passio iudicium turbat.
 Cōfundit vō rectam discretionē si acrior fuerit: quā
 vt rōnis retinaculis temperet. et fit qdā ex p̄urbatio
 nibus veluti violenta necessitas: vt dubiū sit vtz is
 q aliquid p̄urbat: aīo facit: ignorās faciat. veluti cu
 casu ignorans delinquit: cū futurū nō p̄uidet casum:
 an sciēs faciat: s̄ necessitate ducat. Qd igit dicit: aut
 necessaria eē aut ignorata: et diuisit a necessarijs igno
 rata: nō pugnat s̄ id qd supi dicit ea q ignorata sūt
 esse necessaria. Illā id qd ē ignoratū ita quodā mō di
 uidit. Ignoratoꝝ alia quadā necessitate fiunt: dū aut
 nulla voluntas est: aut ea q ē necessitati neqꝰ obfiste
 re. Alia casu cū i his faciendis: q ignorant: nulla volū
 tas est. q igit dicit p̄urbatiōes animi aut i necessa
 rijs causis poni: aut in ignoratis: id sine dubio sensis
 se intelligit: p̄urbatiōes aī: aut in his esse ignoratis:
 i qbus ea necessitas est: vt voluntas obfistere nō possit
 aut i his in quibus nulla voluntas est: sed sit delictum
 cecitate iudicij: velut i his qui imoderatius amoris
 cupiditati deseruiūt: aut enim p̄fuso iudicio ab hōe
 state discedūt: et dum qsi bonū appetūt: in malū deci
 dūt ignorātes: atqꝰ ita in casu quodā atqꝰ errore po
 nit aīo imodic. aut nouit qdē qd appetit eē vitādū
 s̄ maioris actu cupiditatis ipedit: atqꝰ iter ea necessa
 ria ponitur q: aut nō hñt volūtātē: aut eā ita ifirmā
 ac debile: vt nullo mō validioribꝰ passionibꝰ obnitat.

Etiusdē Boetij i Liceronis Topica Cōmēta. lib. vi.

Hic quosdā p̄atrici Rhetoz peritissime si
 dubitaueri: q hūc i Topicis altiore ex p̄bi
 losophia tractatus varia obtrectatione rep̄
 bendant. qꝰ inter logicam disputatiōes p̄by
 sicam iterposuit. Id vō sūt: vel qbꝰ hoc to
 tū philosophari displiceat: vel qui in argumētoꝝ lo
 cis naturales admisceri cās oportuisse nō existiment.

sed s̄ priores qdē: et a. D. T. et ab ipsa quodā mō bñā
 na rōne: q in motu posita aliqd semp igit: atqꝰ amo
 re scie neqꝰ decipi patit: neqꝰ vllō mō a veritatis ra
 tione traduci: sepe multūqꝰ respōsū est. His vō qui
 sequestrādas ab oratoria facultate p̄bie disciplinas
 putent: rñdendū breuiter existimo. rōne quidē rep̄iri
 qd pōt. sed id melius atqꝰ facilius artifex faciet: si in
 ope p̄struendū artis facultatē atqꝰ elegantiam cōpa
 ret. In argumētis quoqꝰ idem eē m̄ifestū est. vi nā
 qꝰ naturalis ingenij argumēta p̄mit. Sed ars facul
 tate imitata nature viam quadā rōnemqꝰ repit: qua
 id effici facilius ac meliꝰ possit. In qua re illoꝝ neces
 se est rep̄hēdat error: qui rhetoricā facultatē natura
 lē esse dixerunt: quā qlibet totius artis alienus et intē
 dere in alteꝝ crimen: et sese purgare solet: et argumē
 to aliqd p̄bare p̄tendit. Rep̄bendēdiqꝰ sunt qui ean
 dē facultatē in sola arte positam eē dixerūt Oportuit
 enī eos aladuertere. Oīm qdē artē sui materiā effe
 ctus ex natura suscipe: sed in ea tñ rōne p̄pa facultas
 tem elegātiāqꝰ experiri. Nec itaqꝰ que artiū rō p̄fi
 cit: ab imperitis etiam fieri: vt cūqꝰ p̄tigerit possūt.
 Bñ aut ac facile nemo efficit nisi artis rōne fuerit in
 structus. Cū igitur totius operis hec sit intētio: vt ar
 gumenta q cōfusa et veluti clausa natura suppeditat:
 artificialiter vestigēt: qd sit p̄ qd efficere id qd p̄mit
 tit ars valeat. sub exempli notatione demonstrat. vt
 enī facilius argumēta repiant: illa res efficit: si de
 monstrantur loci i qbus argumenta sunt collocata. et
 enī vt si quis aliqd querat faciliꝰ id inuestigare pos
 sit atqꝰ inuenire si locus ei monstret vbi sit positū id
 quod inquirat. ita etiam cū quis argumentū inuenire
 conatur: si ei locus vbi argumentum sit positū decla
 retur: facilius argumentū quod qrit valeat inuenire
 ita enim Aristoteles et ita Tullius appellat eas sedes
 i quibus argumēta sunt collocata. idest locos qui ab
 Aristotele Topica vocati sunt. Sed quā de sedibꝰ ar
 gumentozum loquimur hi cuiusmodi sint paulo al
 tius expediāmus. Locus enim non vno modo intelli
 gitur. Ac relinquamus quidē eos locos: quos victoris
 frustra: atqꝰ incōuenienter interserit velut eos: q
 corpora cōcludunt. Ac simpliciter intelligamꝰ eos lo
 cos argumētoꝝ esse: qui intra se continent argumen
 ta. in quibus exponendis posterius quid sit quod dici
 mus clarius apparebit. Illunc cōmuniter de tota loco
 rum rōne deqꝰ argumentatione: ac de questionibus
 et p̄positionibus earūqꝰ terminis videtur esse tractā
 dū. Ac primū quā locus qui tractat i topicis: non cu
 iuslibz rei: sed tantū locus ē argumenti. Exposito pri
 us argumenti intellectu deinceps de loci ratione tra
 ctabimus: Diffinit igitur Tullius argumentum hoc
 modo. Argumentum est ratio: que rei dubie faciat fi
 dem. Sumpsit igitur rōnē vt genus. Oēs. n. iniuriosi
 sunt: qui orationis virtutem a sapientie rōne seiun
 gunt: aliamqꝰ esse dicendi artē velint. aliā intelligen
 di. Illā si nihil oratōe aliud agimus nisi interius cogi
 tata vulgamus: que malū ratio est: orationis elegā
 tiā a sententiarū grauitate seponere. que porro sen
 tentiarum grauitas esse potest sine earum rerum de
 quibus dicendū ē cōp̄hensione. que vero alia discipli
 na naturā p̄rietatemqꝰ rerū oīm docet: vel q oīno
 eoz que intelligi possunt scientiaz p̄fiteat. Misi hec tā
 tum ex qua nos pauca p̄sumpsimꝰ p̄bi losophia: q
 longe aliter de his ipsis in p̄prio sapientium tractas
 tu disputare solet. Neqꝰ ita cursis vt nos: q si vt. i illo
 rū libris solet: p̄lixi differēda sūp̄fisse: quis ferret in